

לשון שכיבה

עצמו. הוא קיים כנפש האדם בתכלית המשטות כדרך שאר היצורים חיים בה ותובעים את סיפוקם. זותי מין נטיה להשטרה עצמית, אחותו ובתדמיותו של יצירה חיים. ושום לשון משותפת אינה עשויה להעבירה מן העולם. אם יש דבר שיכול לחתוש מעט את כוחה להזיק, הרי זה שינוי מני העולם, באופן שהאדם יהיה נתון בו בתנאים אחרים לגמרי.

(ב) התפיסה המיכניסטית משתקפת בסממני הרפואה, שחללו רצו לרקוח לאנושיות התולה. לפי הדואגנוזה שלהם לא היה עולם חסר אלא לשון חדשה ומאחרת — עמדו ועשו: נטלו מלוא חפניים הברות ככאן והלסקי דיבור משם, ראשי תיבות מהכא וסופי תיבות מהתם — וכך התקינו מעשה מרכבה לשוני למען שלומם של עולם ואשרו. ונתעלם ממנו מיהודי תמים ובלשן זה, כי לשון אינה נעשית בידיים ואינה צירוף מלאכותי של הברות יתור מות ושל שכריו מלים. שפתו של אדם, כלשונו שכיפיו, נידולה נידול אורגני ומתנה מתן-טבע. לשון שיש לה ראשית וראשיתה שמורה בזכרונו של המדבר, היא לכל המטוב אמצאה נאווית או חטיבה של אספורט. לעולם לא תהיה לשון תרבותית, שמפרנסת את הלב והמח ומחממת את הדם. אין לשון תרבותית אלא לשון עבר, לשון הדורות, שכל מלה סמליה נעשתה סמל. כל שפה היא בעצם, הצצה-לאחור, תמצית הקורות. דוק ותמצא, שהמחשבים בלי שון אינם אלא טובעים טביעות טכניות חדשות, או שהם מוסיפים גוון-משמעות חדש למלה עתיקה או סוחטים מושגים מתוך צירופי שמות ופעלים חדשים. על כן לא יצלה כל כלי-ההפכה עליה. שתותיה לא יהסון. יתידים יביר לים, כמובן, לפתח לשון, להעשירה ולהאדירה; אך במה דברים אמורים, כשהקורן שלה קיימת מאז ומעולם. צירבור של קולות והגיים המטוויחים טיח של אידואל, גם אם רבע מיליון אדם מפורזים ידברו בה בוועידות יזכרו בה ספרים — רוח חיים לא תהיה בה ועיר לם הכא אינו מובטח לה בשום פנים. טספרים עליו על זמנה ורף, שיער את אספרנטו תוך כדי תרגום כתבי הקודש. שפה כזאת, מעשה אצבעותיו של יחיד בתדר-מלאכתו, היא גנאי לאדם ולשמו. הרי זה דומה כאילו אמרו לברוא אדם

עשרות בשנים — טעונה הצטללות, שלאחריה באה בקורת הנשמע. אפשר שבשלהי המאה התשע עשרה עוד לא חשו בבהירות כזו את האבי סורד שבאידואל זה ואת האבסורד שבביסוסו הפסיכולוגי כמו בימינו, ומוסמה ומבתן לכל יסודות התרבות והחברה האנושית. אפילו נגרע עין מן הלחג הרב, שטפלו הסירי הלשון הער למית על ילד-טיפוחם ונצמצם את שטח התנגדותנו — להצעת תרופה זו, עדיין יישארו שני דברים עקרונים שנכשלו בהם יוצר האספרנטו וקהל הסירי. ראשית טעו בדואגנוזה, ושנית במיוזג סממני הרפואה למחלה.

(א) מקור הרעה נראה היה להם בזרודהגוסלים ובתכלי הלשון של האוסות, שעליהם הצביעו כעל סיבת כל פורענות, מלחמה ומשטמה. בזה באו להשמיענו, שאם נטול את הסיבות האלו ונמצאנו מתקנים את עיקרי הפגמות. כמה תמימות עושה. בינתיים התפתחה הטכניקה, והתחברה המשובח ללת קירבה רחוקים בסוד קפיצת דרך ממש; לשונות-לעז נלמדו; ניתרמו מיטב היצירות העולמיות לשפתה של כל אומה; חובת ההשכלה הכללית העניקה אפשרות הנאה מן היצירות האלו להמוני-המונים; נתרבו הביקוריים ההדדיים וניתנה שעת כושר לעם אחד לעמוד על אופיו של חברו; מספר יודעי הלשון האנגלית או הצרפתית מבין אנשי ארצות אחרות רב לאין ערוך מספר יודעי אספרנטו. בקיצור: הכל בא ויאתא — רק האחות האנושית בוששה לכוא. אדרבא, הנסיון המורנו לדעת, כי לא הברלי הלשון הגנוע גורמים למשטמה, כשם שלא תמיד טפיעת השכנות וההיכרות ההדדית לירידות. הקרמים מתנגשים עם שכניהם הצרפתיים-האריים ומתחברים ליאפאנים המונגולים, הורים להם. הן אנתנו עזי-ראיה לכך, שהמלחמות האכזריות והשנאה היוקרת מופנות דוקא כלפי המיעוטים הלאומיים היושרים במדינת הרוב, היודעים את לשון משעבדיהם והרוב יכול, לכשירצה, להכירם בנפל. ולא עוד אלא שמלחמת המעמדות בתוך עם אחד לובשת לא אחת צורה ברוטלית כזאת, המסכנת את קיומה של כל האומה. פסיכולוגית המעמקים הודחה לנו, כי יצר המלחמה אינו ניוון בזכות מישחה, אלא בזכות

„שפה אחת ודברים אחרים“ בכל האנושיות — האגדה המציאות. (צבי די'נדרוף, „חיוב ושליטה בבטוי“)

זה מקרוב מלאו המשים שנה ללשון אספרנטו, שיוצרה ומנהוג רעה לעשר-תה תחילה שפת-עזר עולמית ואחר כך הלטי. והוא וחסידי, להפכה לשפתה של האנושיות כולה. וראוי הוא-מבונן הלשון הזאת, שנתנה על יצירתו-הת-פתנית וגמחה מעין סר-הכל. דומה, שדוקא אנתנו קרואים לעשות זאת. הן גם אנתנו היינו והכנו שושבינים לתחיתה של לשון שלא הכויבה, תחית, שיש בה משום בריאה חדשה. הרינו איפוא בכחינת שאר-יבשר לאספרנטיסטים, אם כי השלום אינו יכול להיות שרוי בינינו. בין שאר האוטופיות, שהעסיקו את האנושיות בכל דור וכבשו את לבה היתה גם זו, שאפשר וצריך להנהיל לכל אומות העולם לשון אחת. היו שנתנו את עיניהם בלשון מלשונות אירופה, שנכרת על פי חוקי הכריתה הטבעית או בזכות האימפריאליזם של מדינתה על שאר הלשונות והתחילה מתפשטת מטילא על פני הלקי תבל רבים, ומבלי להעמיק חקר הכרוז, שלשון זו עתידה ליעשות לשונו של עולם. אחרים היו סבורים, שרגש הכבוד הלאומי ימנע כל אומה מלוותר על שפתה על מנת לקבל שפת הכרתה, לפיכך התחילו מציאים לשון, שיש בה משל כל הלשונות, אך היא גם כרויה לעצמה, שתהא נוהה להתקבל על הכל בלא הרגשת קיפוח ועדיפות מצד מישהו. כך בא לעולם הוללפיס, „הלשון הכתולה“ ואחרון אחרון האסי פרגטו, שהיא, כנראה, הנסיון הרציני ביותר והשלם ביותר מן הצד הטכני והנמישיות. אם כי גם עליה כמו עוררין, המבקשים לתקן אותה ואף שם מיוחד מיוחד קראו לשפתם המתוקנת — אירד. עובדה זו, שעצם ההימוש אחרי לשון עולמית כבר הביא עמו בכל קטן של לשונות, שלכל אחת היו וגם ישנם הסירים, המתכנסים בכינוסים מיוחדים, יש בה כדי להפריך את הפשמות הנדר-לה המלפפת את ההצעה הנפלאה הזאת. כאמור אין הלשון העולמית אלא אחד החלומות הקוסמופולייטים, שברשי-תם נפלו גדולים ושלמים בכל התקופות וביחוד במאה התשע עשרה, שהקו הרשמי של אופן מחשבתה היה מיי-כניסטי אם כי הומניסטי. וכמו בכל החלומות היה גם בו יסוד כובש ומטי-סים. רואים בני אדם בקלקלתו של עולם ומצטערים. הרבה צער וכשהם נתפסים לצערם מתפיסים בהם כל מיני הצעות גאולה ודרכי ישע. וזה היה הרעיון: העמים ספולנים פילוגי נבולות ופילוגי לשון. ההגיון. בספרו אומה אחרת והחנאה מתרבות רוחה אינם משום כך אלא נתלת אנשי עליה מועי-טים. ההתנכרות ההרדית בין האומות גדלה ועמה גם האדישות לגורלן. האר מה נעשית שם מופשט, כאילו איננה צירוף של יתירים חיים וקיימים, ועל שם מופשט אין תלה מידת הרתמים. מכאן המלחמות האכזריות ושפך הד-מים. אם נתקין לשון אחת לכל האדי-מות, שתהא מתפשטת על פני העולם כולו, לשון, שאליה תורקנה מיטב היצירות הרזוחניות והכל ידברו בה — או תעבור ממשלת תורות מן הארץ ואחזה אמינית תשרה בכל המין האנו-שי. אין ספק, שכשמיעה ראשונה יש בו באידואל זה כדי לרכוש תשומת לב אליו, שכן הוא מבקש לבשר אהרו הרעה הנדולה ביותר — הפירוד שהוטל באנושיות — ולהחזיר לבני אדם את גן העדן האבוד, שאילו הם מתנגעים כל כך. ברם, שמיעה ראשונה זו — שהטעת באמת רבים ומובים במשך

הסירי האספרנטו היו מעידים עליה, כי אפשר ללמוד אותה בקלות במשך זמן קצר. כוונתם היתה, כמובן, לספר בשבחתה, אך לאמיתו של דבר סיפרו בנגנות. לשון קלה היא זו שאין בה גרעונים, פרי גלגלי דורות וצורות; לשון הנקנית על רגל אחת היא זו, שאין בה לא עיסק ולא רוחב, לא סוד ולא סמל, שרוחה רוח-בלאיים. זו טפרי גלה אולי להיות „שפת-עזר“ לעסקי מקה ומספר, אך לשון תרבות וחיויה לא תהיה לעולם. לכל לשון תרבותית יש שלשלת-יוחסין הנעוצה במלכות העבר, שככל דיבור מדיבורה עמלו דורות. כל מלה מאוצר מליה מגשרת על גבי תהום של הוויות וחלומות. ואפילו הקלה שבקלות, שאינה נוהגת חומרות יתרות בדקדוק בסדר-המשפטים, אינה נקנית בזמן קצר. לשון המשורגת שריגי ספרות ומחשבה אינה נלמדת כל-חשיבש על ידי שינון בעל פה. היא יצור הנפש הקיבוצית וגם הקניית אפשרית רק בתוך כפיפתה של הנפש הקיבוצית או מתוך השתקעות כנפש הזאת דרך חוויה.

שפת-הבראשית, אם היתה כזאת, נולדה מתוך שוועה, ככל ולר. הברותיה נתתו בסכין החוויה; ההתנגשות בין העין הרואה והנפש המרגשת ובין יצר ההבעה הגואלת עיצבה את צורתה. על היום הנה נענית שפה לנו רק מתוך התנגשות, ניפופים והתרפקות עליה, ואילו על שפה מלאכותית לא נתדפק והיא לא תיענה לנו. ומה מאד נתעקלה ההרגשה הטבעית, אם אומרים לרפא את נעני האנושיות — הפירוד והאכזריות — במבשר קהה כזה של שפה מלאכותית, שמנעה משיב עלינו צינת חורף. לפתע באים ונוטלים מן המנין את הנוף, האקלים, הלאום ורגנת הטבע הקובעים דמות וצילול ללשון אשר בפי-נו, ובמקומם באה התחכמות מוחית, המצרפת בנופיה של מלים אסופיות ומצוה עלינו לאמצן לנו לבנים.

אנתנו בארץ ישראל מבינים את כל גורל הטעות והכשלון. אף אנו בראנו לשון כמעט בריאה חדשה. אך לא הרי זו כהרי זו. לשוננו העברית אינה מלא-כותיה, גם אם השגרתה על פי המדבר היתה בתחילה מעשה-אונס. אנו הוצאנו אותה מן הכוח אל הפועל, דובכנו אר-תה ופקחנו את עיניה הדרומות. כל

בה, אם פחמת. ההידוש שבדבר ואם מפני שהאמין לפיחמו שפתרון צפון בה, אך כיום צריך לומר: היא חבזי" בה, היא ביזבה. לא בכוונת ביזבה; מחוללה היה איש ישר, טהר-שאיפות ובעל חלומות וזכים. עונשו קל יותר, אולם פטור מעונש איננו, היא גם קל-קלה, כדרך שמקלקל כל רעיון, הפותח אפיקי-תהו למרץ האדם וסיכויי-שוא למאויי התיקון שלו.

כיום וראות היא בנו: מומי האדם ומומי החברה מצויים, והם טעונים תיקון, אך לא ברפואות-איל של לשון מלאכותית ירופאן, אלא בחינוך נאמן ואבהי, במעשה-הספכה נאמן וניקב, באמצעות הלשון הלאומית של כל אומה ועל אדמתה של כל אומה, שכן הלשון והאדמה הן עצמן הטיבה של חינוך וחיבה של תיקון.

ישראל בתן

המלים הנלמיות והמלאכותיות, שראשוני גי' מחייה הרכיבו בה בהתלהבות של ראשונים, מסתלקות אחת אחת. היא מתעשרת מתוך עצמה, מתוך כושר הצירופים האין-סופיים הטבוע בה ועל טהרת רוחה המקורית. לפני עשרים-שלושים שנה היה מספר המדברים עברית פחות ממספר המדברים אספרנטו, ואף על פי כן היתה העברית שפה ואספרנטו מעשה שעשועים. ואם מונים כיום כרבע מיליון אספרנטיסטים הרי זו כמות הראויה להתכבד בה, אך כמות מבוטלת מחמת חוסר איכות. לשון מן הלשונות, המדוברת בפי אומה בת רבע מיליון, הרי זו בת הווה ובת-עתיד, אך אם תובביר-אספורט או תמימי-הזיה קוסמופוליטית, הפזורים בכל רחבי תבל, מדברים אספרנטו — לא תהי לה חקנה. היא תדעך לגמרי באינדרואים. למעלה מיוכל תמים עבר ליום שאספרנטו ניתנה לעולם, והעולם החענין